

UTJECAJ RAZMIŠLJANJA O SMRTI NA DOSJEĆANJE RIJEČI

Maria Abramović, Ema Jurković i Antea Lauš

(mabramovic@student.uniri.hr, ejurkovic@student.uniri.hr, antea.laus@student.uniri.hr)

Studentski znanstveno-istraživački rad

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci (FFRI)

Rad je nastao u sklopu kolegija: Kognitivna psihologija

Nositelj kolegija/mentor: prof. dr. sc. Igor Bajšanski i doc. dr. sc. Valnea Žauhar

Svibanj, 2024.

Sažetak

Cilj istraživanja bio je ispitati utjecaj razmišljanja o smrti na dosjećanje riječi. Mjerene su proporcije točno reproduciranih riječi s obzirom na uvjet razmišljanja (razmišljanje o smrti/ razmišljanje o gledanju televizije). U istraživanju su sudjelovala 34 studenta psihologije Filozofskog fakulteta u Rijeci ($\bar{X} = 30$, $M = 4$) raspona dobi od 20 do 24 godine ($M = 20.24$, $SD = 0.78$). Ispitanici su bili podijeljeni u dvije podjednake skupine od kojih je jedna bila stavljena u situaciju razmišljanja o smrti (eksperimentalna), a druga u situaciju razmišljanja o gledanju televizije (kontrolna). Provjerena je i promjena raspoloženja ovisno o izloženosti različitim uvjetima razmišljanja.

U skladu s očekivanjima, rezultati istraživanja pokazali su da se ispitanicima u eksperimentalnoj skupini pozitivan afekt smanjio, a negativan povećao nakon izloženosti uvjetu razmišljanja o smrti. Kod kontrolne skupine raspoloženje se nije promijenilo nakon izloženosti uvjetu razmišljanja o gledanju televizije. Suprotno očekivanjima, ispitanici u oba uvjeta razmišljanja dosjetili su se podjednako broja riječi neovisno o tome jesu li one bile povezane sa smrću ili nisu. Rezultati impliciraju da se razmišljanjem o smrti narušava raspoloženje, ali se spremnost ispitanika da pamte verbalni materijal ne pospješuje zbog čega je dosjećanje jednako efikasno kao u kontrolnom uvjetu.

Ključne riječi: dosjećanje, raspoloženje, razmišljanje o smrti, razmišljanje o gledanju televizije

Uvod

Efekt preživljavanja odnosi se na uspješnije pamćenja materijala kodiranih u situaciji preživljavanja u usporedbi s onima kodiranim u kontrolnoj situaciji ili pomoću drugih strategija kodiranja (Nairne i sur., 2007). Evolucijski psiholozi (npr. Tooby i Cosmides, 2005) navode da su ljudi, kada se u obzir uzme krajnji cilj preživljavanja i reprodukcije, evoluirali kako bi proširili fokus pažnje u situacijama u kojima je njihov opstanak ugrožen ili istaknut. Slijedeći ovo razmišljanje, moglo bi se predvidjeti da će ljudi u pamćenje uspješnije pohraniti informacije kodirane uz istovremeno razmišljanje o vlastitom preživljavanju. Kako bi testirali ovu pretpostavku, Nairne i suradnici (2007) uputili su ispitanike da zamisle scenarij u kojem bi morali osigurati hranu i sklonište te se zaštititi od grabežljivaca, a zatim da ocijene riječi prema njihovoj relevantnosti za taj scenarij. Ovaj zadatak kodiranja doveo je do viših razina dosjećanja od kontrolnih uvjeta u kojima su iste riječi ocijenjene kao relevantne za preseljenje u stranu zemlju, kao ugodne ili kao riječi od osobne važnosti. Posljednja dva zadatka u prethodnim su se istraživanjima pokazala među najboljim zadacima kodiranja s ciljem poboljšanja kasnijeg dosjećanja i prepoznavanja (Weinstein i sur., 2008).

S obzirom na to da su misli o smrti semantički povezane s mislima o preživljavanju (preživljavanje podrazumijeva odsutnost smrti i obrnuto), postoji mogućnost da ta dva načina razmišljanja imaju sličan utjecaj na zadržavanje i dosjećanje informacija. Istaknutost smrtnosti (engl. *mortality salience*) i obrada informacija o preživljavanju (engl. *survival-processing*) mogle bi se svrstati u kategoriju tzv. adaptivnog pamćenja (Klein, 2012). Drugim

riječima, svijest o smrti može dovesti do prednosti prilikom obrade informacija, zbog čega je zadržavanje informacija povezanih sa smrću efikasnije. Smrt je tema koja je pojedincu relevantna, zbog čega je moguća aktivacija jedinstvenog kognitivnog konteksta orijentiranog na dublju ili složeniju obradu informacija (Hart i Burns, 2012).

Hart i Burns (2012) u svom istraživanju ispitali su utjecaj razmišljanja o vlastitoj smrti na sposobnost dosjećanja liste riječi. Ispitanici su bili podijeljeni u dvije grupe: eksperimentalnu grupu kojoj je zadatak bio razmišljati o smrti te kontrolnu grupu koja je imala zadatak razmišljati o neutralnoj radnji – gledanju televizije. Nakon zapisivanja osjećaja koje je razmišljanje o smrti ili o gledanju televizije u njima potaklo, ispitanici su ispunili Skalu pozitivnog i negativnog afekta (engl. *Positive and Negative Affect Schedule* – PANAS) (Watson i sur., 1988; hrvatski prijevod Križanić i sur., 2014) kako bi se provjerilo njihovo afektivno stanje. Slijedeći zadatak ispitanika bio je procijeniti ugodnost riječi s liste koja im je prezentirana, u kojoj su se nalazile dvije riječi semantički povezane sa smrtnošću. Nakon procjenjivanja ugodnosti riječi slijedio je zadatak slobodnog dosjećanja riječi s iste liste. Rezultati istraživanja pokazali su da su ispitanici koji su bili u uvjetu razmišljanja o smrti reproducirali statistički značajno više riječi od ispitanika u uvjetu razmišljanja o gledanju televizije. Osim toga, rezultati su pokazali da su ispitanici u uvjetu razmišljanja o smrti statistički značajno više reproducirali riječi povezane sa smrtnošću od ispitanika u uvjetu razmišljanja o gledanju televizije. Ujedno je pokazano i da afektivno stanje ispitanika nije utjecalo na broj reproduciranih riječi, odnosno veći negativni afekt nije

doveo do više reproduciranih riječi koje su procijenjene negativno i obrnuto, na temelju čega su autori zaključili da raspoloženje nije uzrok dobivenih rezultata. Međutim, u navedenom istraživanju autori nisu kontrolirali je li se raspoloženje ispitanika promijenilo uslijed izloženosti pojedinom uvjetu razmišljanja.

Glavni cilj provedenog istraživanja bio je djelomično replicirati istraživanje Harta i Burnsa (2012) te ispitati utjecaj razmišljanja o smrti na dosjećanje riječi.

Problemi istraživanja:

1. Ispitati mijenja li se pozitivni i negativni afekt ispitanika ovisno o izloženosti određenom uvjetu razmišljanja (razmišljanje o smrti/gledanju televizije).
- 2a. Ispitati razliku u proporciji točno reproduciranih riječi povezanih sa smrću ovisno o uvjetu razmišljanja (razmišljanje o smrti/gledanju televizije).
- 2b. Ispitati utjecaj uvjeta razmišljanja (razmišljanje o smrti/gledanju televizije) na proporciju točno reproduciranih riječi nepovezanih sa smrću.

Hipoteze istraživanja:

1. U uvjetu razmišljanja o smrti, očekuje se da će se pozitivni afekt ispitanika smanjiti, a negativni povećati u drugom u usporedbi s prvim mjerenjem raspoloženja. U uvjetu razmišljanja o gledanju televizije ne očekuju se promjene u pozitivnom i negativnom afektu u drugom u usporedbi s prvim mjerenjem raspoloženja.
- 2a. Očekuje se razlika u proporciji točno reproduciranih riječi povezanih sa smrću u odno-

su na uvjet razmišljanja. Ispitanici u uvjetu razmišljanja o smrti točno će reproducirati statistički značajno više riječi od ispitanika u uvjetu razmišljanja o gledanju televizije.

- 2b. Očekuje se razlika u proporciji točno reproduciranih riječi nepovezanih sa smrću u odnosu na uvjet razmišljanja. Očekuje se da će ispitanici u uvjetu razmišljanja o smrti točno reproducirati statistički značajno više riječi od ispitanika u kontrolnom uvjetu.

Metoda

Ispitanici

U istraživanju su sudjelovala 34 studenta psihologije Filozofskog fakulteta u Rijeci ($\bar{X} = 30$, $M = 4$) raspona dobi od 20 do 24 godine ($M = 20.24$, $SD = 0.78$).

Pribor

Za potrebe provedbe istraživanja korištena je PowerPoint prezentacija s 36 riječi (od toga dvije riječi koje su povezane sa smrću i 34 riječi nepovezanih sa smrću; lista riječi dostupna je na upit mailom autorima članka), projekcijsko platno, pribor za pisanje i knjižica sa skalom raspoloženja i uputama. Na prvom i trećem listu knjižice bila je prikazana Skala pozitivnog i negativnog afekta (engl. *Positive and Negative Affect Schedule*) (Watson i sur., 1988; hrvatski prijevod Križanić i sur., 2014). Skala se sastoji od 16 čestica koje označavaju raspoloženje pojedinca (npr. zabrinuto, veselo, usamljeno...), a ispitanik procjenjuje koliko se navedeno raspoloženje odnosi na njega na skali od 1 (*uopće ne*) do 7 (*izrazito*). Na drugome listu nalazila se uputa za kontrolnu grupu koja je glasila: „Postavite se u situaciju da gledate televiziju. Što detaljnije opišite

emocije koje u Vama budi razmišljanje o gledanju televizije.” ili uputa za eksperimentalnu grupu koja je glasila: „Postavite se u situaciju da razmišljate o smrti. Što detaljnije opišite emocije koje u Vama budi razmišljanje o vlastitoj smrti.” Na četvrtome listu nalazila se uputa za procjenu ugodnosti riječi koje su se istovremeno prezentirale na PowerPoint prezentaciji (npr. lišće, sapun, truplo...) čiju su ugodnost ispitanici procjenjivali na skali od 1 (*iznimno neugodno*) do 5 (*iznimno ugodno*).

Postupak

Istraživanje je provedeno u učionici Filozofskog fakulteta u Rijeci. Ispitala se proporcija riječi koje su ispitanici točno reproducirali s obzirom na uvjete kojima su bili izloženi: razmišljanje o smrti i razmišljanje o gledanju televizije. Ispitanici su po slučaju raspoređeni u dvije podjednake skupine. Na početku su svi ispitanici ispunili skalu raspoloženja. Ispitanici su zatim okrenuli papir i na sljedećem je listu bila različita uputa ovisno o tome jesu li ispitanici bili dio kontrolne ili eksperimentalne skupine. Za rješavanje ovog zadatka ispitanici su u obje skupine imali dvije minute, a nakon isteka tog vremena, okrenuli su papire i ponovno ispunili skalu raspoloženja. Nakon što je svaki ispitanik ispunio zadatak i okrenuo posljednji papir na poledinu, na projekcijskom platnu prikazano je 36 dvosložnih i trosložnih riječi (npr. sapun, lišće, krastavac) na sredini platna (veličina fonta 72, crna slova i bijela pozadina). Nakon prezentacije svake riječi, koja je trajala šest sekundi, ispitanici su na papiru na skali od 1 (*iznimno neugodno*) do 5 (*iznimno ugodno*) procjenjivali ugodnost pojedine riječi. Korištena je metoda slučajnog učenja. Nakon prezentacije svih riječi uslijedio je zadatak

slobodnog dosjećanja riječi koji je trajao 90 sekundi. Nakon izvršenja zadatka slobodnog dosjećanja eksperimentalnoj je skupini prikazan kratkometražni video veselog sadržaja u svrhu vraćanja ispitanika u početno afektivno stanje (engl. *debriefing*).

Rezultati

Ovo je poglavlje organizirano u dvije cjeline. U prvoj je prikazana analiza kojom je ispitana promjena raspoloženja ovisno o uvjetu kojem su ispitanici bili izloženi. U drugoj su prikazane analize proporcija riječi kojih su se ispitanici dosjetili ovisno o uvjetu kojem su bili izloženi.

Promjena raspoloženja uslijed izloženosti uvjetu razmišljanja o smrti ili razmišljanja o gledanju televizije

S ciljem provjere je li uputa u uvjetima razmišljanja o smrti i o gledanju televizije djelovala na raspoloženje, ispitan je utjecaj točke mjerenja raspoloženja (prvo i drugo mjerenje) i uvjeta razmišljanja (razmišljanje o smrti/razmišljanje o gledanju televizije) na pozitivni i negativni afekt ispitanika. Kako bi se provjerila normalnost distribucije podataka o raspoloženju ispitanika proveden je Shapiro-Wilk test. Distribucija podataka ne odstupa od normalne distribucije, stoga su kao mjere centralne tendencije izračunate aritmetičke sredine, a kao mjere raspršenja standardne devijacije. Deskriptivni podaci pozitivnog i negativnog afekta s obzirom na točku mjerenja raspoloženja i uvjet razmišljanja prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1.

Deskriptivni podaci pozitivnog i negativnog afekta s obzirom na točku mjerenja raspoloženja i uvjet razmišljanja

	Mjerenje							
	Prvo				Drugo			
	Razmišljanje o smrti		Razmišljanje o gledanju televizije		Razmišljanje o smrti		Razmišljanje o gledanju televizije	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Pozitivni afekt	3.65	0.20	4.05	0.18	3.00	0.24	3.81	0.21
Negativni afekt	1.99	0.20	2.28	0.18	2.56	0.23	1.96	0.21

Izračunata je trosmjerna analiza varijance s ponovljenim mjerjenjima na faktorima točke mjerenja raspoloženja i vrste afekta te nezavisnim skupinama na faktoru uvjeta razmišljanja. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 2.

Tablica 2.

Rezultati trosmerne analize varijance s ponovljenim mjerjenjima na faktorima točke mjerenja raspoloženja i vrste afekta te nezavisnim skupinama na faktoru uvjeta razmišljanja

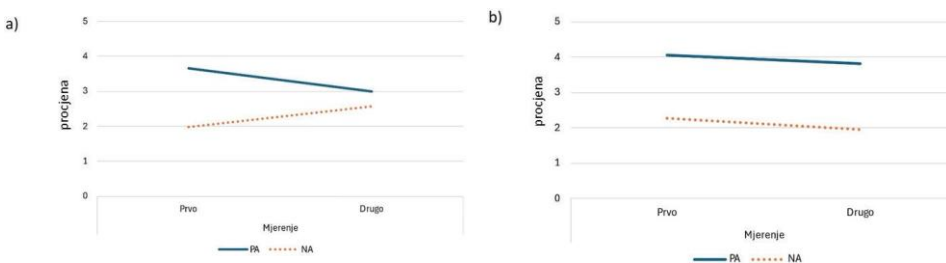
Izvor varijabiliteta	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Uvjet razmišljanja	1.32	1.57	.220
Točka mjerenja	1.32	46.98	< .001
Vrsta afekta	1.32	9.09	.000
Uvjet razmišljanja * Točka mjerenja	1.32	5.01	.030
Uvjet razmišljanja * vrsta afekta	1.32	3.34	.080
Točka mjerenja * vrsta afekta	1.32	8.52	.010
Uvjet razmišljanja * točka mjerenja * vrsta afekta	1.32	10.85	.001

Dobivena je trosmjerna interakcija uvjeta razmišljanja, točke mjerenja i vrste afekta na raspoloženje ispitanika. Duncanov post-hoc test pokazao je da se u eksperimentalnoj skupini (uvjet razmišljanja o smrti) pozitivni afekt statistički značajno smanjio u drugom ($M = 3.00$, $SD = 0.24$) u usporedbi s prvim mjerenjem ($M = 3.65$, $SD = 0.20$), dok se negativni afekt povećao u drugom ($M = 2.56$,

$SD = 0.23$) u usporedbi s prvim mjerenjem ($M = 1.99$, $SD = 0.20$). U kontrolnoj skupini (uvjet razmišljanja o gledanju televizije) nije dobivena statistički značajna razlika ni u pozitivnom ni u negativnom afektu između prvog i drugog mjerenja. Prosječne vrijednosti pozitivnog i negativnog afekta u prvom i drugom mjerenju za eksperimentalnu i kontrolnu skupinu prikazane su na Slici 1.

Slika 1.

Prosječni pozitivni (PA) i negativni (NA) afekt u prvom i drugom mjerenju u uvjetu razmišljanja o smrti (a) i u uvjetu razmišljanja o gledanju televizije (b)



Dosjećanje riječi povezanih i nepovezanih sa smrću

S ciljem ispitivanja razlike u proporciji točno reproduciranih riječi povezanih ($N = 2$) i nepovezanih sa smrću ($N = 34$) u dva uvjeta razmišljanja (razmišljanje o smrti/gledanju televizije) prvo je provedbom Shapiro-Wilk testa provjerena normalnost distribucije podataka o proporciji reproduciranih riječi. Distribucija podataka o proporciji točno reproduciranih riječi povezanih sa smrću kao i onih nepovezanih sa smrću statistički značajno odstupa od normalne distribucije. Stoga su za statističku analizu podataka korištena dva Mann-Whitney U-testa.

Nije dobivena statistički značajna razlika u proporciji točno reproduciranih riječi povezanih sa smrću s obzirom na uvjet razmišljanja ($U = 160.00$, $df = 32$, $p > .050$). Ispitanici u uvjetu razmišljanja o smrti ($C = 1.00$, $Q = 0.25$) točno su se dosjetili podjednake proporcije riječi povezanih sa smrću kao ispitanici koji su razmišljali o gledanju televizije ($C = 1.00$, $Q = 0.25$).

Također, nije dobivena statistički značajna razlika u proporciji točno reproduciranih riječi nepovezanih sa smrću s obzirom na uvjet razmišljanja ($U = 88.00$, $df = 32$, $p > .050$). Ispitanici u uvjetu razmišljanja o smrti ($C = 0.29$, $Q = 0.05$) točno su se dosjetili podjednake

ke proporcije riječi nepovezanih sa smrću kao ispitanici koji su razmišljali o gledanju televizije ($C = 0.35$, $Q = 0.07$).

Diskusija

Glavni cilj provedenog istraživanja bio je ispitati utjecaj uvjeta razmišljanja (razmišljanje o smrti/o televiziji) na dosjećanje riječi. Pretpostavljeno je da će se ispitanici koji su razmišljali o smrti dosjetiti većeg broja riječi.

Prvo, u ovom se istraživanju provjerilo je li izlaganje ispitanika različitim uvjetima razmišljanja utjecalo na njihovo raspoloženje. U skladu s hipotezom, dobiveno je da se ispitanicima u eksperimentalnom uvjetu pozitivni afekt smanjio u drugom u odnosu na prvo mjerenje raspoloženja, a negativni povećao. Kod ispitanika u kontrolnom uvjetu nije se promijenio ni negativni ni pozitivni afekt.

Drugo, ispitano je dosjećanje riječi ovisno o uvjetima razmišljanja kojima su ispitanici bili izloženi. Suprotno očekivanjima, i za riječi povezane sa smrću kao i za one nepovezane, nije dobivena statistički značajna razlika u proporciji točno reproduciranih ovisno o uvjetu razmišljanja.

Iz rezultata ovog istraživanja može se zaključiti da je razmišljanje o smrti utjecalo na promjenu raspoloženja ispitanika, ali nije pospješilo kodiranje i posljedično dosjećanje riječi.

Provedeno istraživanje nije repliciralo rezultate istraživanja Harta i Burns (2012). U tom je istraživanju pretpostavljeno da je tijekom razmišljanja o smrti uspješnost zadržavanja informacija veća nego tijekom razmišljanja o nekom neutralnom uvjetu raz-

mišljanja (kao što je gledanje televizije). Hart i Burns (2012) u svom su istraživanju ispitivali kako razmišljanje o smrti utječe na uspješnost dosjećanja međusobno nepovezanih riječi s liste riječi od kojih su njih dvije bile izravno povezane s tematikom smrti (*truplo* i *žalost*) dok je ostalih 46 riječi bilo nepovezano sa smrću (lista riječi u ovom istraživanju priređena je na temelju njihove liste). Rezultati njihovog istraživanja pokazali su da su se ispitanici u uvjetu razmišljanja o smrti dosjetili više riječi nego u uvjetu razmišljanja o gledanju televizije i kada su riječi bile povezane sa smrću i kada nisu. Kao objašnjenje ovog fenomena, Burns i suradnici (2013) navode da se emocije i popratna ponašanja mijenjaju kada je pojedinac suočen s razmišljanjem o smrti, zbog čega dolazi do olakšanog procesa kodiranja i dosjećanja.

Međutim, uzevši u obzir rezultate dobivene ovim istraživanjem, moguće je pretpostaviti da uvjet razmišljanja o smrti nije nužno povezan s većom sposobnosti usmjerenja pažnje i dosjećanjem riječi povezanih i nepovezanih sa smrću. Naime, Bell i suradnici (2013) proveli su istraživanje u kojem su usporedili sposobnost dosjećanja riječi između skupina ispitanika od kojih je jedna kodirala riječi na način da razmisli koliko bi prezentirane riječi bile korisne za preživljavanje te ispitanika koji su kodirali riječi razmišljajući koliko su važne za situaciju smrti. Rezultati istraživanja pokazali su da je razmišljanje o važnosti riječi za preživljavanje dovelo do uspješnijeg dosjećanja tih riječi, nego razmišljanje o važnosti riječi za situaciju smrti. Ovi rezultati su u skladu s pretpostavkom da upute za preživljavanje potiču ispitanike na razmišljanje o mnogim različitim potencijalnim upotrebama predmeta za pomoć u preživljavanju, što može biti posebno

učinkovit oblik elaboriranog kodiranja. U skladu s time, rezultati impliciraju da je razmišljanje o situaciji smrti mnogo manje učinkovito u poticanju dosjećanja nego razmišljanje o preživljavanju. Stoga su Bell i suradnici (2013) zaključili da se efekt preživljavanja ne može na zadovoljavajući način objasniti samom negativnošću ili istaknutošću smrtnosti.

Rezultati dobiveni u ovom istraživanju idu u prilog njihovom zaključku: samo razmišljanje o smrti nije dovoljno za poticanje elaboriranijeg kodiranja u usporedbi s nekom kontrolnom situacijom. Moguće je da, iako je razmišljanje o smrti utjecalo na promjenu raspoloženja ispitanika, ono nije utjecalo na promjenu usmjeravanja pažnje i time nije pospješilo kodiranje, pohranu i dosjećanje informacija. Ovo objašnjenje valjalo bi dodatno provjeriti budućim istraživanjima.

Izostanak razlike u dosjećanju riječi između dva uvjeta razmišljanja moguće je posljedica i toga da su na listi bile samo dvije veoma upečatljive riječi povezane sa smrću (*truplo* i *žalost*). Zbog toga se mogao javiti efekt distinktivnosti u obje skupine ispitanika. U budućim bi istraživanjima ovo ograničenje trebalo uzeti u obzir te ujednačiti broj riječi povezanih sa smrću s brojem riječi koje nisu povezane sa smrću.

Zaključak

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati utjecaj razmišljanja o smrti na dosjećanje riječi. Dobiveno je da se ispitanicima u eksperimentalnom uvjetu pozitivan afekt smanjio u drugom u odnosu na prvo mjerenje raspoloženja, a negativan afekt im se povećao. Kod ispitanika u kontrolnom uvjetu nije se promijenio ni negativni ni pozitivni afekt. Iako je manipulacija uvjetom razmišljanja dovela do promjena raspoloženja u očekivanom smjeru za eksperimentalnu grupu, uvjet razmišljanja nije utjecao na broj točno reproduciranih riječi. Naime, ispitanici u oba uvjeta razmišljanja dosjetili su se podjednako broja riječi neovisno o tome jesu li one bile povezane sa smrću ili nisu. Rezultati impliciraju da se razmišljanjem o smrti narušava raspoloženje, ali se usmjerenost pažnje ne mijenja zbog čega je kodiranje, a posljedično i dosjećanje riječi, podjednako kao u kontrolnom uvjetu.

Literatura

- Bell, R., Röer, J. P. i Buchner, A. (2013). Adaptive memory: The survival-processing memory advantage is not due to negativity or mortality salience. *Memory & Cognition*, 41, 490-502. <https://doi.org/10.3758/s13421-012-0290-5>
- Burns, D. J., Hart, J., Kramer, M. E. i Burns, A. D. (2013). Dying to remember, remembering to survive: Mortality salience and survival processing. *Memory*, 22(1), 36-50. <https://doi.org/10.1080/09658211.2013.788660>
- Hart, J. i Burns, D. J. (2012). Nothing concentrates the mind: Thoughts of death improve recall. *Psychonomic Bulletin & Review*, 19, 264-269. <https://doi.org/10.3758/s13423-011-0211-9>
- Klein, S. B. (2012). The effects of thoughts of survival and thoughts of death on recall in the adaptive memory paradigm. *Memory*, 22(1), 65-75. <https://doi.org/10.1080/09658211.2012.74048>
- Križanić, V., Kardum, I. i Knezović, Z. (2014). Stres u svakodnevnom životu i temeljni afekt: Provjera dinamičkoga modela afekta. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 23(3), 469-488. <https://doi.org/10.5559/di.23.3.05>
- Nairne, J. S., Thompson, S. R. i Pandeirada, J. N. (2007). Adaptive memory: Survival processing enhances retention. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 33(2), 263-273. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.33.2.263>
- Tooby, J. i Cosmides, L. (2005). Conceptual foundations of evolutionary psychology. U: D. M. Buss (Ur.), *The handbook of evolutionary psychology* (str. 5-67). John Wiley & Sons, Inc.
- Watson, D., Clark, L. A. i Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1063-1070. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.6.1063>
- Weinstein, Y., Bugg, J. M. i Roediger, H. L. (2008). Can the survival recall advantage be explained by basic memory processes? *Memory & Cognition*, 36(5), 913-919. <https://doi.org/10.3758/mc.36.5.913>

Abstract

The aim of the study was to examine the effect of mortality salience on word recall. The proportions of correctly recalled words were measured in relation to the thinking condition (thinking about death vs. thinking about watching television). The study involved 34 psychology students from the Faculty of Humanities and Social Sciences in Rijeka ($F = 30$, $M = 4$), aged between 20 and 24 years ($M = 20.24$, $SD = 0.78$). Participants were divided into two equal groups: one was placed in a thinking about death condition (experimental), and the other in a thinking about watching television condition (control). Changes in mood depending on the thinking condition were also assessed.

As expected, the results showed that participants in the experimental group experienced a decrease in positive affect and an increase in negative affect after being exposed to the thinking about death condition. In contrast, participants in the control group showed no change in mood after thinking about watching television. Contrary to expectations, participants in both conditions recalled a similar number of words, regardless of whether the words were related to death or not. These findings suggest that while thinking about death negatively affects mood, it does not enhance participants' ability to recall verbal material, resulting in similar recall performance as in the control condition.

Keywords: thinking about death, mood, recall, thinking about watching television